

mer spännande sociologiskt perspektiv. Men Holters bok är tjock och dyr och på engelska. Den är inte lika lämplig som det kompletment till psykologiundervisning i olika sammanhang som Hesselunds lilla koncentrerade och lättöverskådliga bok borde kunna bli.

Ingrid Fredriksson

Red: Ingvar Svensson

Socialmedicinsk forskningsenhet i Luleå

Föreningen Sveriges Socialchefer har yttrat sig över "Förslag till socialmedicinsk forskningsenhet i Luleå samt försöksverksamhet med integrerad medicinsk och social öppen vård i Örnässets vårdcentral".

Behovet av samverkan väldokumenterat

Föreningen har under lång tid teoretiskt och praktiskt stimulerat till samordnande och effektivare metoder inom socialvården. Med några få undantag har Sveriges kommuner övergått till helhetsprincipen som är ett uttryck för sådan samordning av resurserna inom socialvården. Det har mot den bakgrunden varit naturligt att utveckla samverkan med olika aktiviteter i samhället. Av särskilt intresse har varit samverkan mellan socialvård och medicinsk vård.

Utredningar på olika platser i landet har visat samband mellan

sociala insufficienser och medicinska hälsosviker. I Luleå har 73 % av 285 registrerade personer på socialbyrån ansetts ha medicinska problem och behov av samverkan med medicinsk expert förelåg i 60 % av samtliga fall. På två vårdanstalter, en läkarstation samt jourcentralen ansågs 27 % av 459 patienter ha social insufficiens samt att samverkan med social expertis var önskvärd beträffande 9 %. Även om procentalen för Luleås del är något lägre än de som redovisats i andra undersökningar står det utom all tvivel klart att behovet av samverkan mellan socialt och medicinskt arbete är väldokumenterat.

Valet av Luleå som försöksområde med vårdcentraler och socialmedicinsk fältorganisation uppfyller de flesta av de prioriteringskriterier som bör beaktas vid val av områden för försök av detta slag. Fyrkantensregionen (Luleå-Piteå-Älvsbyn-Boden), som är klassificerad som storstadalternativ, är av stor betydelse för hela landsändan. Utvecklingen av samsamarbetsformer mellan medicin och socialvård och placeringen av forskningsenheten i Luleå innebär kontakt med problematik som är gällande för hela Sverige.

Idéskissen ger goda förutsättningar

Idéskissen för det integrerade socialmedicinska arbetet vid Örnässets vårdcentral, som beräknas börja sin verksamhet under våren 1974, bör enligt föreningen ge god förankring hos huvudmännen, möta förståelse samt ge goda möjligheter till en smidig administration och en väl fungerande basorganisation. Med utgångspunkt från basorganisationen får man ett lämpligt utgångsläge för det socialmedicinska teamet (socialassistent, distriktsköterska, hemvårdarinna och läkare).

Strävandena att frigöra medicinsk och socialvårdande personal

från institutionsbunden verksamhet får i Örnässets vårdcentral en praktisk utformning genom den långt gående integrationen mellan olika personalkategorier. Med målsättningen att det är klienten som ska hjälpas och stödjas i sin miljö där problemen finns blir samarbetet mellan befattningsskatterna på fältet det primära.

Delegation viktig

Beträffande fältarbetet anser föreningen det nödvändigt att möjligheterna till delegation utnyttjas på ett sådant sätt, att den i det socialmedicinska teamet fungerande assistenten blir utrustad med lämpliga beslutsfullmakter. Teamet blir då effektivt och socialvårdens roll blir av stort värde i alla frågor där dess medverkan är erforderlig. Många ärenden torde emellertid vara av den karaktären, att det inte behövs någon långtgående samverkan. Därför torde det vara rimligt att inom vårdcentralen söka finna en organisationslösning, som medger att särskild personal får möjlighet att förmedla råd och stöd i enkla socialhjälpärenden. Ärenden av mer komplicerad karaktär bör därmed enkelt kunna överföras till det socialmedicinska teamet. Av förslaget framgår för övrigt att inte alla ärenden behöver registreras som samverkansärenden.

Det torde vara klokt att bygga på den distriktsindelning som redan finns inom socialvården i Luleå. Härigenom kan man tillgodogöra sig de erfarenheter och den kunskap som socialvårdens personal besitter beträffande respektive distrikts sociala och ekonomiska struktur.

En stegvis utveckling av organisationen välbetänkt

Förslaget att låta integrationssträvandena utgå från befintliga resurser gör det möjligt att redan från starten få en realistisk utgångspunkt för det fortsatta arbe-

tet. Att stegvis etablera en samordnad verksamhet och att före starten vid Örnäsets vårdcentral försiktigt pröva sig fram på redan befintlig vårdcentral förefaller välbetänkt.

Stor vikt måste också läggas vid utbildningen av personalen i de socialmedicinska teamen. Det är också viktigt att man får ett smidigt kommunikations- och informationssystem.

Ambitionen att som i Östergårdsområdet i Malmö eller Aspudden i Stockholm initiera en viss social aktivitet bland invånarna själva torde kunna förstärkas och fördjupas om fritidsnämnden adjungerades till den lokala samarbetsgruppen.

Förslaget att i behandlingsarbetet stimulera patienten/klienten att delta i det socialmedicinska teamets överläggningar är helt i linje med föreningens allmänna synsätt på socialt behandlingsarbete.

Ett utvecklat samarbete mellan långtidsvården, lasaretten och vårdcentralerna bör kunna underlätta förutsättningarna för uppbyggnaden av en väl fungerande vårdkedja.

Lokaliseringen av Örnäsets vårdcentral till området Örnäs församling—Hertsön med ett beräknat antal invånare om 19 300 år 1980 förefaller välmotiverat med hänsyn till områdets varierande socioekonomiska struktur.

Forskningsenhet

Beträffande forskningsenhetens placering vid Örnäsets vårdcentral uttalar föreningen sin tillfredsställelse över tillkomsten av en sådan enhet. Här bör man bl a kunna utveckla mätmetoder i syfte att öka kunskaperna om effekten av vidtagna sociala åtgärder. Det är riktigt som utredningen också påpekar, att man idag inte vet tillräckligt mycket om vilken inverkan olika slag av sociala åtgärder kan ha på enskilda eller grupper av människor. Det är därför nöd-

vändigt att penetrera dessa problem ingående så att rutiner för tillförlitlig utvärdering och analys kan utformas. Utvärderingen av ett integrationsförsök är ganska komplicerad. Av det skälet framstår det som angeläget att etablera samarbete med andra institutioner eller organ som arbetar med likartad problematik.

Forskningsenhetens målsättning att utarbeta modeller för försöksverksamheten i olika etapper är dynamisk och ansluter till vårdcentralens steg-för-steg-etablering.

Med forskningsenhetens anknytning till vårdcentralen i Örnäset förbättras möjligheterna till studier av sociala processer. Studien föreslås ske i olika etapper varvid man kan anknyta till socialvårdens uppsökande verksamhet och härigenom åstadkomma en kartläggning av problemens omfattning och skiftande uttryck. På detta sätt kan man bl a få en uppfattning om de underprivilegierade gruppernas socioekonomiska ställning. Det är självfallet av stort värde att få till stånd en sådan mera djupgående kunskap om det vida begreppet fattigdom i dagens samhälle.

Sammanfattningsvis anser Föreningen Sveriges Socialchefer utredningens förslag väl underbyggt vad avser såväl forskningsenhetens program som etableringen av en integrerad social och medicinsk vård vid Örnäsets vårdcentral i Luelå.

Barnstugeutredningen

Sedan barnstugeutredningen avgivit två betänkanden angående förskoleverksamheten önskar Föreningen Sveriges Socialchefer härmed avgiva följande synpunkter:

"I del 1 av nu avgivna betänkanden behandlas framför allt det pedagogiska programmet för en framtida förskola, dess övergripande mål, pedagogiska innehåll, samverkan med föräldrar etc.

De övergripande mål som formuleras av barnstugeutredningen för en framtida förskola är sådana att, om de kan realiseras, förskolan blir ett viktigt medel för barnets sociala träning. Särskilt viktigt är att, som framhålls, förskolans uppgift ej är att låta barnet inhämta kunskaper utan att "lära sig metoder för att lära".

De synpunkter på förskolans pedagogiska program och målen för förskolan, som anges av utredningen, tillstyrktes.

Vår förening vill särskilt lämna vissa synpunkter beträffande några viktiga frågor som behandlas av utredningen.

Förskola — daghem

Utredningen föreslår att ordet *förskola* i fortsättningen skall användas som enhetlig benämning på vad som nu benämns lekskola och daghem.

Barnavårdslagen innehåller nu begreppet barnstuga för olika institutioner för barntillsynsverksamhet. Detta samlingsbegrepp för barntillsynsinstitutioner (innehållande lekskola, daghem och fritidshem) har varit ändamålsenligt och nu använts så länge och i sådan omfattning, att det för en stor allmänhet uppfattas på ett riktigt och naturligt sätt. Med hänsyn till detta är det mycket tveksamt om det lämpliga i att byta ut begreppet barnstuga och i stället införa förskola som ett samlingsbegrepp för institutioner för barntillsyn. Mot en sådan förändring av språkbruket talar också det förhållandet, att det onekligen gör ett ur språksynpunkt mycket egendomligt intryck att exempelvis placera ett 6-månaders barn i "förskola" med en vistelsetid i skolan på 8—12 timmar/dag.

Föreningen vill för sin del föreslå att begreppet barnstuga även i framtiden får utgöra ett samlingsbegrepp för institutioner för barntillsyn. Inom barnstugebegreppet bör dock den särskilda

benämningen fritidshem utgå och i stället skulle det finnas förskola för korttidsbarn (understigande 5 tim/dag) och daghem för längre tidsbarn. Daghemstillsyn skulle då kunna erbjudas barn från 6 månaders ålder till den nu högsta åldern för fritidshem, 14 år.

Utbyggnad av förskola

Barnstugeutredningen föreslår att en allmän deltidsförskola för barn som fyllt 6 år skall vara infördd i samtliga kommuner i landet från 1975. Utredningen har övervägt att föreslå en obligatorisk förskola för samtliga 6-åringar men avvisat detta. En särskild lag om allmän förskola föreslås.

Föreningen skulle gärna ha sett att utredningen föreslagit en obligatorisk förskola för alla 6-åringar. Erfarenheten talar för att många av de 6-åringar, som särskilt väl behöver den stimulans som en förskola kan ge, kommer att få svårt att komma i åtnjutande av den samvaro med andra barn, som vistelse i en förskola ger, om förskolan ej blir obligatorisk. För att göra riskerna så små som möjligt att barn med särskilda behov ej kommer i åtnjutande av förskolevistelse är det synnerligen angeläget att den uppsökande verksamheten, som barnstugeutredningen föreslår, verkligen blir aktiv och på alla sätt gör det möjligt att de allra flesta barn får gå i förskola. Under förutsättning att den uppsökande verksamheten får denna inriktning kan föreningen tillstyrka att en allmän förskola införes. Föreningen vill dock samtidigt uttala att frågan om en eventuell obligatorisk förskola bör tas upp till förnyad prövning, om det skulle visa sig svårt att få en mycket stor tillslutning av 6-åringar till den föreslagna allmänna förskolan.

Barnstugeutredningens förslag om att förskoleplaner skall utarbetas i alla kommuner tillstyrkes,

liksom förslaget om att markreservation alltid skall göras för förskolor i planarbetet. Förslaget om full behovstäckning i alla nya bostadsområden med mer än 200 lägenheter är viktigt och tillstyrkes även av föreningen.

Utbyggnad av heltidsförskola

Även om en särskild lagstiftning föreslås för en allmän deltidsförskola, framhåller utredningen vikten av att en utbyggnad sker också av heltidsförskolan. Föreningen vill för sin del kraftigt understryka vikten av att daghemmen (heltidsförskolan) snarast möjligt byggs ut i sådan omfattning att full behovstäckning kan erhållas inom detta område. Först när en sådan utbyggnad skett finns en valfrihet för föräldrar att arbeta inom eller utom hemmet. Många ensamstående föräldrar och studerande är också helt beroende av att barntillsynen kan ordnas för att de överhuvudtaget skall kunna sköta en egen anställning eller genomföra planerade/påbörjade studier.

Huvudmannaskap för barntillsynen

Utredningens majoritet föreslår att förskoleverksamheten lokalt skall administreras av de sociala centralnämnderna / barnavårdsnämnderna. Två av utredningens ledamöter har reserverat sig mot majoritetens förslag och vill att de lokala skolstyrelserna skall vara huvudmän för den allmänna förskolan.

Enligt föreningens mening är barntillsynen / förskoleverksamheten av mycket stor vikt för den sociala träning som barnen bör erbjudas. Av detta skäl är också frågan om huvudmannaskapet för verksamheten av mycket stor betydelse. Det förslag som utredningens majoritet lägger i denna del tillstyrktes med starkt eftertryck av Föreningen Sveriges So-

cialchefer, som menar att det skulle vara olyckligt om barntillsyn/förskoleverksamheten kopplades samman med administrationen av den obligatoriska skolan. Föreningen vill anföra följande skäl för denna sin uppfattning.

Nuvarande barnavårdslagstiftning innehåller regler för samhällets socialt förebyggande verksamhet för barn och ungdom. Barntillsynen har av kommunernas socialvårdande organ betraktats som ett mycket viktigt led i denna förebyggande verksamhet och av detta skäl prioriterats starkt under de senaste åren. Genom det samarbete som kan åstadkommas mellan den socialt och medicinskt inriktade förebyggande verksamheten vid barnavårdscentraler och barnstugor kan en effektiv och praktisk samordning av resurser ske som skapar goda möjligheter att erbjuda förskolebarn de bästa möjligheter att möta de hårda krav som skolarbete och arbetsmarknad kommer att ställa på dem senare.

I det på helhetssynen grundade sociala arbetet i kommunerna kommer socialvårdsorganen i kontakt med många barn, som på grund av särskilda omständigheter är i behov av individuella stöd- och hjälpåtgärder. I samarbete med föräldrar och även som stöd till dessa, har barnstugorna i allt större utsträckning kunnat användas som en resurs i det individuellt inriktade sociala barnavårdsarbetet. Behovet av sådana insatser för barn/föräldrar kan beräknas öka och det vore därför mycket olyckligt om man genom förändringar av organisation/administration av barntillsynsverksamheten skulle försvåra en begynnande nödvändig och angelägen utveckling av nyttjandet av barnstugorna inom den sociala barnavården som ett led i dess förebyggande och omvårdande verksamhet.

Kommunens barntillsyn har

byggts upp i små enheter ute i olika kommunalar. I ökande omfattning decentraliseras också andra sociala instanser till de skilda kommunalerna. Organisatoriskt försöker man nu bygga upp en kommunal socialvård i kommunalar, där en intim samverkan sker mellan olika funktioner av socialvården. Olika försök är också igång för att i detta organisatoriska samarbete även fånga in den öppna sjukvården i kommunalerna. I detta samarbete mellan socialvård och öppen sjukvård skulle det upplevas som en mycket stor brist om inte barn- och ungdomssjukvården också skulle ingå.

Föreningen Sveriges Socialchefer ansluter sig helt till barnstugeutredningens majoritet beträffande frågan om socialt huvudmannaskap och menar att det vore olyckligt om administrationen överfördes till annat organ."

Red: Sten Söderberg

Statistiken över arbetslösa

Många människor i detta land undrar hur stor arbetslösheten egentligen är. Statistiska Centralbyrån, SCB, har ett slags siffror — alltid de högsta — medan Arbetsmarknadsstyrelsen, AMS, har ett annat slags siffror, alltid mycket lägre. Ibland får man också en tredje eller fjärde sort. AMS' tidning *Arbetsmarknaden* försök-

ker i nr 34/72 ge besked om detta tvetydiga tal:

SCBs uppgifter om antalet arbetslösa gäller personer som inte haft något förvärvsarbete under en viss vecka (mätveckan) och som sökt sådant. Som arbetslösa i AMS' månatliga statistik redovisas däremot personer som en viss dag i månaden varit anmälda som arbetslösa och under veckan kontaktat arbetsförmedlingen.

En jämförelse månad för månad från oktober 1971 till oktober 1972 mellan SCBs och AMS' uppgifter visar följande.

	SCB	AMS
Okt -71	115 800	63 700
Nov	119 600	71 344
Dec	105 700	73 612
Jan -72	136 100	85 894
Feb	122 400	80 777
Mars	108 900	80 061
April	108 700	74 373
Maj	90 200	61 654
Juni	87 200	54 717
Juli	78 300	52 521
Aug	118 400	61 681
Sept	120 900	64 251
Okt	109 800	67 378

Även den som har mångårig träning i konsten att läsa statistik kan grubbla över varför man har två bedömningsgrunder. Det verkar som om AMS' krav att de statistikförda en viss dag skall ha anmält sig vid arbetsförmedlingen än en väl formalistisk bedömningsgrund. Det vore nog bra om de båda verken kunde enas om ett säkert utslagsgivande räknesätt. Av artikelns fortsättning framgår att SCB:s metod är slumpmässig.

Undersökningen, som utfördes av SCB i oktober, baserar sig på ett slumpmässigt urval omfattande ca 17 000 personer från hela befolkningen i åldrarna 16—74 år. Resultaten räknas upp till att gälla hela befolkningen i de aktuella åldrarna. Primäruppgifterna inhämtades genom intervjuer, huvudsakligen per telefon, av SCBs lokalombud. Mätperiod var för ena hälften veckan 1—7 oktober och för den andra hälften 8—14 oktober.

De värden som redovisas i SCB-undersökningarna är behäftade med vissa slumpfel. Vad gäller totalsiffran över arbetslösheten

ligger denna med 95 proc säkerhet i intervallet 98 000—122 000.

Det sista stycket i artikeln är märkligt. Där medger alltså AMS att dess siffror är genomgående för låga. Vad tjänar sådant till?

"Europas nya underklass"

LO:s organ *Fackföreningsrörelsen* ägnar en del av sitt nr 32/72 åt invandrarfrågan. I en artikel av Arne Redemo, chef för anpassningsbyrån i Invandrarverket, betecknas gästarbetarna som "Europas nya underklass".

Bortåt 10 milj människor har under de senaste årtionden vandrat norrut och västerut i Europa. Både in- och utvandrarländerna har officiellt utgått ifrån att det varit en tidsbegränsad förflyttning. Om några år skulle de återvända med sparmedel och bättre yrkeskunskaper för att bygga upp en tryggare tillvaro i det gamla landet.

Vad de enskilda individerna har i sinnet vet man mindre om. För en del är uppbrottet definitivt, det gäller framförallt de politiska flyktingarna. De flesta söker främst arbete och bättre inkomster och de torde från början ha ställt upp målet att återvända. Men för många har det undan för undan, inte minst genom att barnen rotat sig i det nya landet, förskjutits till ett obestämt fjärran.

Det har nu gått så lång tid att man kan börja överblicka resultatet. Den förhärskande Gastarbeiter-principen, att folket skulle vända åter efter ett par—tre år, har inte den förankringen i verkligheten som man tänkt sig. Många har stannat i sju—åtta år och längre.

Det ofta använda citatet av den schweiziske författaren Max Frisch "Vi sökte arbetskraft men vi fick människor" ger en del av förklaringen. Enligt arbetsgivarnas uträkning skulle de utländska arbetarna ha en så hög grad av rörlighet att de strömmar till då behovet sätter in och drar sig tillbaka då efterfrågan viker. In- och utvandringen skulle följa konjunkturcykeln. Men de mänskliga individerna är nu en gång inte mekaniska dockor. De reagerar utifrån sina personliga förutsättningar och från de sociala möjligheter som den närmaste om-